

Volilna bitka-bitka med denarnimi mošnjami

Ne milijoni glasov, temveč milijoni dolarjev bodo odločili. Letos ne bo nobene meje—zakon doli ali gori—za kampanjske fondе. Raskob, ki nosi Smithovo mošnjo, bo subskribiral najtežje multimilijonarje in milijardarje.

Washington, D. C. — Vse kaže, da vsota dolarjev, ki bo letos potrošena v obeh glavnih političnih taborih za izvolitev prihodnjega predsednika, poseka vse rekorde. Dolarška povodenj, ki poplavi deželo, ne bo imela nobene meje — ne glede na zakon proti volilni korupciji, ki omejuje stroške kampanj.

Prvi migljaj v tem oziru je prišel iz glavnega stana demokratske stranke. John J. Raskob — predsednik finančnega oddelka General Motors kompanije, multimilijonar, papežev korupcijski vitez sv. Gregorija itd. — ki je bil zadnji teden imenovan predsednikom osrednjega odbora demokratske stranke in voditeljem Smithove predsedniške kampanje, je izjavil, da ne sme biti nobene omejitosti za prispevke v Smithov volilni sklad. To znači, da bodo demokratski voditelji zbrali ogromen denarni fond, s katerim kupijo predsedniški stolček Smithu. Raskob je uverjen, da bo lahko dobil bogate prispevke od denarnih magnatov, ki so z njim vred v businessu v Wall Streetu. Saj on sam lahko prispeva milijon ali dva, če je treba. Poleg tega so demokrate letos — prvič v zgodovini te stranke — močno indorsirali protokrativno carino in Raskob je zagotovil veliki biznis, da kakor republikanci tako so zdaj tudi demokrate za "manj vlade v businessu in več businessa v vladi."

Vse to pokazuje, da namera Smith zmagati na temelju istega principa in z enakimi sredstvi kot republikanci: denar, denar v interesu denarnega režima!

Na drugi strani niso republikanski vodje tudi postavili nobene meje prispevkem za volilni fond. Republikanski kampanjski manažer Work smatra, da bo letošnja kampanja stala "nekoliko več" kot je Coolidgeva pred štirimi leti. Hm, Coolidgeva je stala nekaj čez tri milijone dolarjev in "nekoliko več" je lahko štiri ali pet milijonov za izvolitev Hooverja.

Po najkonservativnejšem računu bosta obe stranki potrošili deset milijonov dolarjev — prejšnj leti pa manj — in katerega potrošila več, bo vsekakor zmaga. Tako je bilo z malimi izjemami pri vsakih predsedniških volitvah skozi zadnje dve generaciji; stranka, ki je imela večjo denarno mošnjo, je zmaga. To dokazuje približno sledeča tablica kampanjskih izdatkov republikanske in demokratske stranke od 1860 do 1924 leta. Premotrite dobro te številke. Republikanci, ki imajo večje številke, imajo največ zmag; le v par slučajih so demokrate izdali več in bili so vseno tepeci kakor tudi republikanci leta 1916. Poglejte, koliko je demokrate stala zmaga leta 1892, ko je bil Cleveland izvoljen:

Leto	Republikanci	Demokrate
1860	100,000	50,000
1864	125,000	50,000
1868	150,000	75,000
1872	250,000	50,000
1876	350,000	50,000
1880	550,000	50,000
1884	1,000,000	250,000
1888	1,500,000	1,000,000
1892	1,500,000	525,000
1896	2,500,000	2,500,000
1900	2,500,000	650,000
1904	2,500,000	425,000
1908	1,500,000	200,000
1912	1,550,000	900,000
1916	1,750,000	1,150,000
1920	2,450,000	1,800,000
1924	2,600,000	1,900,000

Vir: "Proceedings" 1927, 218; "The Nation" 1927, 218.

NAROCITE SI KNJIGO "AMERIKI SLOVENC!"

Mehiški letalec Carranza za ubit od stroje v zraku

Njegovo, napol zgorelo truplo padlo z letalom vred v New Jersey, ko je letel iz New Yorka v Mexico City. Šest drugih ubitih isti dan.

Chatsworth, N. J. — Kapitan Emilio Carranza, slavni mehiški letalec, ki je pred nekaj tedni yrnil Lindberghu obisk v Ameriko s poletom iz Mehikega mesta v Washington, D. C., je mrtev. Na poletu iz New Yorka v Mexico City, ki ga je začel v četrtki zvečer, je začel v silno električno nevihto nad državo New Jersey in tedaj je strela udarila v njegovo letalo, ki se je vnelo in padlo na tla. V petek popoldne so našli njegovo truplo, napol sežgano, med ostanki njegovega monoplane v gozdu, osem milj zapadno od Chatswortha. Tragedija je prišla eno uro potem, ko je Carranza zapustil letališče Roosevelt na Long Islandu na poletu proti Mehiki. Njegovo truplo je bilo najdeno po naključju od ljudi, ki so nabirali jagode v gozdu. Odpeljano je bilo v New York, odkoder ga pošljejo v Mexico City.

Isti dan — petek in 13. v mesecu, ki je po ameriškem praznovanju zelo nesrečna skupnost — je bil res nesrečen dan za letalce v Ameriki. Šest oseb je izgubilo življenje, poleg Carranza. V Palaciosu, Tex., so se trije ubili, ko je letalo padlo na tla v plamenu; v Wabashu, Ind., sta bila dva moška ubita in v Houstonu, Tex., se je ubil poštni pilot. Isti dan sta se ubila tudi dva moška in dve ženski na Angleškem.

Mexico City, 14. jul. — Velika žalost je obšla vso Mehiko, ko je prišla vest, da je ljubljani letalec, mehiški Lindbergh, mrtev. Vsa javna poslopja so zavila v črno. Predsednik Calles je izjavil, da iz vsega srca občuje tragedijo, katero je zakrivila furja elementov, ko je bil Carranza na misli cementiranja prijateljskih odnosov med Združenimi državami in Mehiko.

Emilio Carranza je bil komaj 22 let star. Oženil se je nekaj tednov pred svojim poletom v Združene države in pred odhodom iz New Yorka je zaupal prijateljem, da komaj čaka, da poleti nazaj k svoji nevesti. Njegov oče je stricljn znanega pokojnega predsednika Venustiana Carranza. Val sloveči ameriški letalci pravijo, da je bil najboljši avijatik v Mehiki in eden najboljših na ameriškem kontinentu.

"Bremenova" letalca bojkotirana na Dunaju.

Dunaj, 14. jul. — Ogorčeni Dunaj je zaključil, da ne sme biti nobenega oficijelnega in slavnostnega sprejema za nemška transatlantska letalca, kapitana Koehla in barona Huenefelda, ki prideta sem v nedeljo. Letalca sta ignorirana radi tega, ker sta po njunem triumfalnem povratku v Ameriko objesila ekskluzivna "Viljema v Doornu. Dunajski mestni svet je preklinal vse manifestacije, ki so bile aranžirane. Edino avstrijski monarhisti delajo priprave za sprejem.

Ameriški profesorji prišli v Moskvo.

Moskva, 14. jul. — Petindvajset ameriških profesorjev in pet drugih posetnikov, katere vodi profesor John Dewey z univerze Columbia, je prislopo večer iz Leningrada v Moskvo. Njihovo turnejo po Sovjetski uniji je aranziralo Ameriško društvo za kulturne stike z Rusijo.

Busa trčila; 18 ranjenih.

Chicago, 14. jul. — Dva busa sta v petek večer kolidirala na vogalu 33. ceste in Michigan ulice in pri tem je bilo 18 oseb ranjenih; dve boste najbrž podlegli poškodbam.

INDUSTR. SVET PREDLAGAN ZA BRITANJO

Tudi ta potem ima namen odvrti delavce od razrednega boja.

Chicago, Ill. — Mond Turnerjev skupni odbor predlaga, da kapitalisti in delavci sodelujejo skupaj v širokem obsegu. V tem skupnem odboru so najbolj znani zastopniki britanskih podjetnikov in britanskega strokovnega organiziranega delavstva. Ta kongres predlaga, da se za trajno ustanovi Narodni industrijski svet, v katerem so enako zastopani delavci in podjetniki.

Ta odbor je zbiral skozi 6 mesecev. Sklical ga je na zbiranje Alfred Mond, vodilni duh ogromne britanske kemične zveze. Razpravljal je na dolgo in široko gospodarski položaj Anglije z upanjem, da se dežela lahko reši in ohrani s mirnimi modifikacijam kapitalizma.

Po dopisanih poročilih, ki so bila objavljena, bi predlagani Narodni industrijski svet sestel iz članov, ki bi jih imenovala Narodna konfederacija podjetniških organizacij britanskih industrij, in s članov, ki bi jih izvolili Strokovni unijski generalni svet. Na kratko je razumljivo povedano: Polovico članov bi izvolili ali imenovali organizirani podjetniki, drugo polovico pa strokovno organizirani delavci.

Zdi se, da je edini dnevnik v Ameriki, "Chicago Chamber of Commerce", priznal in sapopadel važnost tega poročila. Leta vidi dvojno važnost in pravi, da je važno, da podjetniki priznajo, da ima Strokovni unijski svet pravico govoriti v imenu strokovno organiziranega delavstva, druga važnost, ki je bolj važna od prve, je ta, da se zabeleži, da šeli britsko delavstvo delati v harmoniji s britanskimi podjetniki.

Ena izmed nalog Narodnega industrijskega sveta bi bila ta, da izravna spore in prepreči stavke in izpore v industriji. Skupne seje so dozdaj podzele veliko bolj obsežno akcijo kot samo spravo in razsodiščnost. Vključil je v svoje razprave gibajočo kreditno strukturo, preganjanje delavcev, ker so člani strokovne organizacije, priznava delavskih strokovnih organizacij, reorganizacija industrij je glede masne produkcije z najmodernejšimi in najbolj izpopolnjenimi stroji.

Generalni svet Strokovnega unijskega kongresa je sprejel poročilo svojih zastopnikov v Mondovem skupnem odboru s 18 proti 4 glasovom. Stvar bo predložena letnemu zborovanju. Svet je odklonil predlog Georgea Hicksa s petnajstimi glasovi proti šestim. Ta predlog se glasi, da se konverzacija in razprave s takozvano Mondovo skupino doseže mejo koristnosti in se ukinejo, o tem naj se pa Mondova skupina obvesti.

Z drugimi besedami povedano, da večina generalnega sveta upa, da bo delavstvo nekaj pridobilo, ako se skupni razgovori in razprave nadaljujejo. Tako se da razumeti početje generalnega sveta Unijskega strokovnega kongresa.

Kopanje v reki Des Plaines prepovedano.

Chicago, 14. jul. — Anton J. Cermak, predsednik odbora okrajnih komisarjev, je izdal odredbo, ki prepoveduje kopanje v reki Des Plaines, ki teče skozi šumsko rezervno, radi narasle vode. — Od 1. julija t. l. do danes je v reki Des Plaines utonilo že osem oseb. Truplo Jamesa Norrisa, ki je utonil v reki dne 8. julija, je bilo v petek najdeno in potegnjeno iz vode.

Dva reševalca Nobilove posadke rešena z ladu

Devet moš rešenih v dveh dneh; 12 jih še manjka in pet Rusov je zajetih. Vest, da je "Krasin" dosegel drugo grupo Italijanov, še ni potrjena.

Stockholm, 15. jul. — Tukajšnji "Dagblad" poroča, da je general Nobille faktično jetnik italijanske vlade, ki mu je prepovedala zapustiti parnik "Città di Milano", dokler natančno ne pojaani vseh dejstev v zvezi s katastrofo "Italije" in poznejših dogodkov. Švedske oblasti so uvedle prelaskavo glede smrti dr. Malmgren, o katerem poročajo, da se je apr. z Nobilom in to ga je privedlo, da se je ločil od Nobilove partije na ladu.

London, 14. jul. — Iz Moskve je včeraj prišla nepotrjena vest, da je sovjetski ledolomilec "Krasin", najmočnejši ledolomilni parnik na svetu, dosegel Aleksandrijevo skupino Italijanov. To je ona skupina šestih moš, ki je bila na balonu ponesrečena "Italije", ko jo je vihar odnesel 24. maja nekam proti zapadu. Ako je ta vest resnična, tedaj so vsi mošje Nobilove ekspedicije najdeni, manjka pa še Amundsenova partija šestih moš, ki je iskala Nobila, dalje manjka eden danski raziskovalec in ruski letalec Čuhnovskij, ki se nahaja s štirimi tovararji na nekem ledenem otoku blizu rta Platen.

Kingsbay, Špiceberg, 14. jul. — Uradno poročajo, da je švedski letalec včeraj rešil italijanskega alpinca, kapitana Soro in njegovega holandskega tovararja Van Dongena, ki sta bila približno dva tedna na otoku Foyun, kjer sta bila zavezta, ko sta s tretjim mošem vred, Dancom Varmingom, odšla s pal, da poiskata Nobilove ljudi. Rešena moša je prejšnji dan opazilo moštvo "Krasina" idočega mimo po drugo italijansko grupo. Varming, ki se je ločil od svoje partije, je ni najden.

Vsa šla rešilnih ekspedicij je zdaj koncentrirana na iskanje Amundsen in njegovih tovararjev, pa naj bodo živi ali mrtvi. Za sovjetskega letalca Čuhnovskija vedo kje je; njega bo rešil "Krasin", ki križari v ladu v odnotnem okolišu.

Norveški delavci pod železno peto zakonov

Van vladna mašina mobilizira proti delavcem.

Oslo, Norveška. — Zastavka, ki je 3,000 stavbniških delavcev in tisoč tiskarskih in knjigovodskih, ki je vladni mezdni tribunal odredil 12-odstotno mezdno znižanje. Posledica te stiske je bila, da je bilo precejšnje število delavcev, ki so delavni v delavskem strokovnem gibanju, kaznovanih z denarno globo. Poročilo, ki je bilo poslano Mednarodni federaciji strokovnih unij, pravi: "Vsa vladna mašina je mobilizirana proti delavcem."

Norveški strokovno organizirani delavci so bili skozi več let prisiljeni sprejemati razsodbe in odloke o sporih s podjetniki, ki jih je izreklo razsodišče. Življenske potrebine so padle samo za osem odstotkov v ceni, razsodišče je pa izreklo, da se mora mezda znižati za dvanajst odstotkov.

Ta vnebovpijoča krivica je bila delavcem preveč, pa so prenehali z delom.

Delavske strokovne organizacije niso mogle voditi stavke, ker je zakon branil kaj takega. Lokalne organizacije tudi niso imele nobene moči. Ko so posamezni delavci pričeli nabirati sklad za stavarje, so jih pa s retrali, čes, da je taka akcija nepostavna. Odbor za akcijo, ki se je organiziral iz članov strokovno organiziranega delavstva, je bil proglašen za protipostavni.

Največji nasprotnik unij vodi demokratsko stranko

Raskob je ravnatelj Dupontovih interesov.

Washington, D. C. — Al Smith, predsedniški kandidat demokratske stranke, še ni predsednik Združenih držav, pa je že dal pljusko delavskemu organiziranemu gibanju, ko je svojega prijatelja John J. Raskoba, podpredsednika in predsednika finančnega oddelka General Motors korporacije, imenoval predsednikom narodnega odbora demokratske stranke.

Raskob je izvrševalni odbornik Dupontove industrijske organizacije. Na to mesto se je povpel z vešbanjem. Bil je blagajnik, podpredsednik in član finančnega oddelka E. I. duPont de Nemours kompanije. In ker je Dupontova kompanija osvojila General Motors korporacijo in jo istrgala izpod kontrole Durantovih interesov pred nekaj leti, načeluje Raskob financam največje neunijske podjetniške družbe na svetu. Po zadnji oceni je zaposlenih pri General Motors kompaniji in njenih podružnicah več kot pol milijona delavcev. Od teh delavcev pa ni organiziran niti en odstotek.

Dodaj je bil edini uspeh dosežen od strani delavstva v Oshavi, Kanada, kjer se je 2,500 delavcev pridružil svojim strokovnim organizacijam in je po dolgi in vztrajni borbi bila kompanija prisiljena priznati organizacijo. To je bila edina koncesija, ki je bila priznana pod vodstvom Raskoba delavstvu in se to koncesijo ne sme delavstvo sahati svoji vtrajnosti, odločnosti in bojevitosti.

V velikih mehiških tovarnah General Motors kompanije je izdelan špijonski sistem do popolnosti. Delavci, o katerem so izvedeli v tovarni, da je strokovno organiziran, kmalu opazi, da se drugi njegovi tovararji na upajo z njim govoriti v tovarni. Takrat se delavec šele zave, da so špijoni izvovali, da pripada k delavski strokovni organizaciji. In če tak delavec sine le eno besedo, da se naj delavci strokovno organizirajo, izgubi svojo delo v tovarni. Znano je, da je dušenje in zatiranje delavske strokovne organizacije dovršeno v podjetjih U. S. Steel kompanije (jeklarskega trasta) in v šeleničarskih delavnicah pennsylvanske železniške družbe. A znano je tudi, da načelniki teh dveh kompanij podpirajo kandidata Hooverja, ki je kandidat republikanske stranke. Imenovanje Raskoba predsednikom narodnega odbora demokratske stranke dokazuje, da imajo delavci toliko prikačevati od demokratske stranke, ako pride v sedlo, kot republikanec.

Odborniki Ameriške delavske federacije, ki podpirajo Smitha, so skoraj padli znak in zadela jih je skoraj kap, ko so čitali, da je Smith imenoval Raskoba predsednikom narodnega odbora demokratske stranke. Toda svojo zmožo in trenoten očitke vesti so popravili z izgovorom, čes, da drugi višji uradniki General Motors kompanije pa podpirajo Hooverja. Iz tega je razvidno, da bodo delavci ravnali pametno in varovali svoje interese, ako glasujejo za socialistične kandidate, ki nimajo nobenih stikov z višjimi uradniki delavcem sovražnih kompanij.

Dupontovi interesi so močno zainteresirani v vodnih silah, ki se izpreminjajo v električne sile. To nam pove, da je Raskob tudi eden izmed zaupnikov elektrarnarskega trasta. Ubogi ljudski interesi, kadar jih čuvajo zastopniki privatnih in privilegiranih interesov!

Voditelji tega gibanja so tirali pred sodišče in jih obsodili na plačilo denarne globe.

Anglija se nahaja v krizi ekonomskega zlokroga, iz katerega ne more uiti. Ker narašča brezposelnost, je vedno več siromakov in s temi pada kupovalna moč. Tovarnarji in trgovci imajo valed naraščajočo brezposelnost in budo vedno manj odjemalcev.

Letošnja letina v Rusiji zelo dobro kaže, vsraki so torej druge. Voditelji stranke so izrekli mnenje, da so kmetje še vedno nesadovoljni in nočejo pridelati dovolj žita, ali če ga pridelajo, ga nočejo prodati, ker ne dobe dovolj potrebne blaga iz industrije. Odbor priporoča, da se konsolidirajo male kmetije in da je treba razširiti kooperativni trg; dalje priporoča, da se naj opusti določanje cen in naj sene špekulirajo same po razmerah v ramih krajih; vlada mora poostri svoj boj proti "samogonu", to je kuhanju vode na kmetih, za katero porabijo dosti žita; organizirati se ima državni šitni rezervni fond in kmetje je treba navaditi na stroje in umetna gnojila.

Vse to kaže, da je šito še vedno temeljni problem sovjetskega gospodarstva, na račun katerega morajo sovjeti kolikor toliko frtovati organizacijo industrij in program elektrifikacije.

Tožak problem žitnega izveza v Rusiji

Sovjeti imajo deficit 1,133,000 ton ob pričetku novega fiakalnega leta.

Moskva, 14. jul. — Centralni izvrševalni odbor vseunijske komunistične stranke je na svoji plenarni seji ta teden reševal med drugim tudi vprašanje izveza žita. V poročilu, ki je bilo predloženo odboru, je omenjeno, da izvoz znaša še vedno komaj 50 odstotkov predvsnega izveza, daširavno ima Unija sovjetskih republik 59 odstotkov predvojne površine pod kultivacijo. Poročilo se dalje glasi, da je imel sovjetski šivilni trust 1,133,000 deficit na šlu ob pričetku tega leta. Precej izboljšana kolekcija žita od kmetov je v zadnjih par mesecih pokrila velik del te izgube, toda kljub temu se pričakuje koncem leta 100,000 ton deficita, kar je bilo prej na razpolago za izvoz v inozemstvo.

Letošnja letina v Rusiji zelo dobro kaže, vsraki so torej druge. Voditelji stranke so izrekli mnenje, da so kmetje še vedno nesadovoljni in nočejo pridelati dovolj žita, ali če ga pridelajo, ga nočejo prodati, ker ne dobe dovolj potrebne blaga iz industrije. Odbor priporoča, da se konsolidirajo male kmetije in da je treba razširiti kooperativni trg; dalje priporoča, da se naj opusti določanje cen in naj sene špekulirajo same po razmerah v ramih krajih; vlada mora poostri svoj boj proti "samogonu", to je kuhanju vode na kmetih, za katero porabijo dosti žita; organizirati se ima državni šitni rezervni fond in kmetje je treba navaditi na stroje in umetna gnojila.

Vse to kaže, da je šito še vedno temeljni problem sovjetskega gospodarstva, na račun katerega morajo sovjeti kolikor toliko frtovati organizacijo industrij in program elektrifikacije.

Osem milijonov delavcev strada v Angliji

Oficijelna statistika razgalila alarmantne razmere pod torijskim režimom.

London, 14. julija. — Približno osem milijonov oseb na Angleškem — okrog 15 odstotkov vsega prebivalstva — živi v revščini, ki meji na stradanju. To je razvidno iz najnovejšega vladnega poročila o brezposelnosti, ki ga je objavilo ministrstvo za delo.

Poročilo se glasi, da armada brezposelnih stalno narašča že od maja. Število onih, ki prejemajo brezposelnostno podporo od države, je bilo 11. junija 1,218,000. Te številke so vznemirljive. Medtem opozarjajo ekonomičarji na dejstvo, da je v preteklem polletju zelo padel izvoz industrijskih potrebščin; samo luksurije se še izvažajo v naraščajoči množini.

Največja kriza in beda je v prejemovni industriji. V zadnjem tednu meseca junija je produkcija premoga padla za pol milijona ton v primerjavi s istim časom pred enim letom. Pravtako pada produkcija v čevljarstvu, tekstilski, jeklarski in ladjedelni industriji.

Anglija se nahaja v krizi ekonomskega zlokroga, iz katerega ne more uiti. Ker narašča brezposelnost, je vedno več siromakov in s temi pada kupovalna moč. Tovarnarji in trgovci imajo valed naraščajočo brezposelnost in budo vedno manj odjemalcev.

PROSVETA

GLAVNO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
LASTNA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cena oglaševanja po dogovoru. Reklami se ne vratajo.

Narodna: Zlatinske države (Ivan Chicago) \$6.00 na leto, \$2.00 na pol leta; Chicago in Čisto \$7.50 na leto, \$2.75 na pol leta, in za lastništvo \$2.00.

Kar se na vseh, kar ima stik s kletom:

"PROSVETA"
207-209 So. La Salle Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"
Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year; Chicago \$7.50, and foreign countries \$8.00 per year.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

130

Datum v objavi: 1. pr. (June 20-1928) poleg vsakega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem davkom potrdila naročilo. Posredno jo preverite, da se vam ne uidej. H.

NOVA ZVLJAČNA POTEZA PREMGOVNIŠKIH PODJETNIKOV NA POLJU TRDEGA PREMOMA.

Premogovna industrija je v razsulu. Tega dejstva se utaje najbolj radikalne in tudi najbolj nazadnjaške fraze. Toda premogovna industrija se nahaja v krizi ne zaradi tega, ker primanjkuje premog, ampak zato, ker je premoga preveč na trgu. Kriza pa ni zadela le delavcev na polju mehkega premoga, ampak pojavila se je tudi na polju trdega premoga. Zakaj se mehkega premoga potrebuje vedno manj, je bilo povedano že v lepem številu flankov. Ti vzroki so v veliki meri merodajni tudi za trdi premog ali antracit.

Trdega premoga je šlo tudi veliko za kurjavo na domu. Bile so izdelane posebne vrste peči za trdi premog. Starejši čitatelji se dobro še spominjajo peči za trdi premog, ki so bile nekdanj ponos marikater gospodinje v njenem stanovanju. Dobre peči te vrste so stale najmanj sto dolarjev, v časih, ko je bil dolar vreden dolar in ne samo 67 centov. Te peči je pričela izpodrivati centralna kurjava in obdržale so se do zdaj le v hišah, ki nimajo klet. Zdaj so šle te peči tudi iz teh hiš. Na trg je prišla nova peč, v kateri gori vse: mehki premog, smeti, les itd. in je lahko postavljena v sobi, da soglaš s pohištvom. Ta peč stane najmanj polovico manj kot peč za trdi premog in se lahko izrabí kot centralna kurjava za pet ali šest sob, kajti peč daje od sebe le gorki zrak, ki se nato razprostere po vseh sobah, ki ostanejo tople, ko je zrak v njih segret. Te vrste peč, katerih je zdaj več vrst na trgu in ki so opremljene z aparati, ki uničijo dim, da se ne valj v gostih oblakih iz dimnika, je zadnji izum, ki dela konkurenco trdemu premogu.

Ta peč je precej pripomogla k temu, da se potrebuje vedno manj trdega premoga, ki se je prodajal v Chicagu tona po \$17 do \$18 pa tudi dražje.

Premogovniški podjetniki so takoj opazili vsako napravo, ki je povzročila manjšo vporabo trdega premoga, kajti oni se zavedajo, ako se proda manj premoga na trgu, da je tudi dobiček, ki jim ga dajejo premogovniki manjši in nižji. Z bistrimi očmi so opazovali boj rudarjev in podjetnikov na polju trdega premoga in pričeli so se pripravljati, da ob ugodni priliki udarijo po organizaciji rudarjev na polju trdega premoga ob najugodnejši priliki zanje.

Pojavi in dogodki na polju trdega premoga govore, da ta čas zdaj prihaja, ali da ni več daleč. Številne provokacije rudarjev na polju trdega premoga to pokazuje. Res je, da se je vsako leto produkcija trdega premoga znižala poleti ob tem času, a tako nizka ni bila še nikoli, kot letos. Poročila iz Tamaque in Shenandoah, Pa., pripovedujejo, da premogovniške kompanije provokirajo rudarje z raznimi šikanami, ki niso drugega kot navaden prelom pogodbe od strani kompanije, ali pa da kompanije zapro premogovnike za nedoločen čas in pravijo rudarjem, da nimajo naročil na premog.

Lehigh Valley Coal kompanija je zaprla tri premogovnike iz izgovorom, da ne nosijo dobička. To je bila navadna provokacija, ki ima namen ribariti v kalnem, to je ujeziti rudarje, da v jezi izvrše kakšno nepremišljeno dejanje. To ni bila le provokacija, ampak je bil tudi navaden prelom pogodbe, kakeršnega je izvršila Pittsburgh Coal kompanija, ko je prva izzvala rudarje na polju mehkega premoga, da je lahko pričela najemati stavkoke in prositi na sodiščih za sodnijske prepovedi, ki jih je dobila, in je za svojo taktiko tudi pridobila druge premogovniške družbe, ki se ji niso hotele pridružiti v začetku boja.

V pokrajini okoli mesta Shenandoah so za premogovniki zaprti in se sploh ne dela. Rudarske družine hodijo nabirat v hribe maline in robidnice, katere prodajajo, da za izkupiček kupijo potrebna živila. Namen takega početja je prozoren. Rudarje in njih družine se hoče stradati, da bodo brezmočni, kadar poteče pogodba med rudarji in podjetniki.

Premogovniški podjetniki računijo z dejstvom, ako bodo rudarji sestradani, ko poteče pogodba, bodo tudi voljni sprejeti pogoje, ki jih bodo oni narekovali. V tem je ena nevarnost za rudarje. Druga je v tem, da provoci-

rajo stavko rudarjev ob času, ki je za premogovniške podjetnike najbolj ugoden. Ako se jim posreči to doseči, je za podjetnike tu upanje, da se za rudarsko organizacijo odigra tista tragedija, kot na polju mehkega premoga.

(Dolje prihodnje.)

VESTI IZ NARAVNE

Delavskim voličem v premišlek.

Cleveland, O. — Sedaj smo v dobri pripravi za jesenske volitve. Vrške so se že glavne konvencije političnih strank. Prva je bila takovane stare garde, ali republikanske, ki je nominirala starega pristala Wall streeta in trgovskega tajnika. Kaj se je skedalo na tej konvenciji, vsak dobro ve, ki čita dobre časopise, ne take kot so Amer. Slovenec, Nova Demovina, itd., kateri listi so pri-naliali vse druge vesti kot na predni listi o konvencijah.

Za delavce in farmarje so se prav malo brigali na republikanski konvenciji, ali pa prav nič. Kaj jim mar dobrobit teh dveh glavnih čimteljev vsega ameriškega bogatstva! Oni raje poslušajo svojega gospodarja, ki se šepira na Wall streetu, kateri jim narekuje, kako se morajo ravnavati. Zato pa je še čas, da delavstvo in farmarji enkrat spregledajo, pa bodo videli, kako se za njih hribom godi. Mogoči in njih podporniki se pač ne brigajo za brezposelnost in za ubogo stavarje. O pač, oni se vedno brigajo, kako bodo ubogemu delavcu znižali mendo trg za tako pahnili v še večjo sušenjstvo.

Sedaj naj se pa za trenotek ustavim pri cirkusu demokratske stranke, kjer so se še olo klofotali. To je bilo veselje! Prohibicija, pravijo, je vprašanje. Seveda je — za demagoge. Ob-ljubljajo vse, ko pa pride čas, pa ne store absolutno ničesar. Sedaj se vedno govori o gover-norju Smithu, o katerem mislijo, da bo tako napravil, kot je baje nekoč Nazarenc v Kani Galileji, ko je ne šinitovanju zmanjkalo vina. Toda Smith ne more in tudi ne bo kaj takega storil, da bi vso Ameriko odrešil "suke", četudi je "pristen" klerikalec.

Zato pa dragi voliči, nikar ne bodite na limance vaših naj-bujših nasprotnikov. Saj živite že več let v Združenih državah in imate že lahko lepe skušnje z našimi politikali, kaj so naredili za delavstvo dosedaj. Vse kar so naredili je to, da danes ne sme delavec že več stavkati, da ne sme poštenim potom za-htevati svojih pravic in pošteno zasluženega kruha. Ako se de-lavstvo v teh časih pod republi-kanci in demokrati ni nič naučilo, kaj mu ti dve stranki moreti dati, tedaj je seveda zastoj. Jaz sem sprevidel, da od teh ljudi ne more delavstvo prav nič dobrega pričakovati. Seveda se tu pa tam govori, kaj pa bodo socialisti pomagali, če kapitalisti vrata zapro pri vseh tovarnah?

Cenjeni voliči, nikar si ne smete kaj tako smešnega pred-stavljati in dati v glavo. Zakaj pa se ni kaj takega po drugih državah zgodilo, kjer so bile so-cialistične vlade? Zato ne, ker se ne more. Tovarnar ima to-varno, da jo obratuje, ker druga-če tudi on ne bo mogel živeti. Ako pa on noče obratovati, tedaj pa jo bo država vzela v svoje roke in jo bo obratovala v korist vsem delavstvu. Torej bo za delavstvo še boljše, če bo do tovarne državna last, kar bi že zdavnaj po vsej pravici mora-lo biti.

Predvsem pa je treba delav-stvu dobre in močne organizaci-je, tako politične kot strokovne in gospodarske. Dokler ne bo delavstvo 100% organizirano v teh organizacijah, od takrat ne smemo pričakovati nič boljšega, kajti naši sovražniki nam prav gotovo ne bodo kar tako zlepa dali, kar nam gre. Sami pa mo-ramo na svoja prsi potrkati, ker smo si največ sami krivi vsega gorja, da nas danes kapitalistični sistem tako zatira. Ako bi se mi delavci le kolikaj iz sku-šenj naučili, tedaj bi prav go-tovo ne dopuščali, da se godi, ka-kor se danes na industrijalnem polju nasebo tu ali tam. Ne bilo bi treba, da bi rudarji že tako dolgo trpeli in prenašali gorje, kot ga sedaj. Delavstvo se pa vse premalo zaveda svoje

moči in svoje dolžnosti. Vse preveč malomarnosti in brezbrižnosti je med nami. Mi se moramo zavesti sami, zahtevati svoje polno glasovnice, ki nam jo jamči ustava.

Pri strokovnih organizacijah mora delavstvo paziti, da za svo-je vodje postavi moške, ki bodo delali v prid delavstvu, ne pa v njegovo pogubo, kot se to, žal, čisto dogaja. Kapitalizem ni nič drugega, kakor to, da izmo-gava iz delavske mase čim več dobička more. Delavce pa drži k tiem, kajti čim bi delavstvo spregledalo, tedaj bi si malo po-tom postavljali izvajati pravi-ce, katere mu gre. Še enkrat kličem voličem: Ne pozabi-te kdo ste! Nehajmo biti suš-nji kapitala! Se bom še oglašil pred volitvami.

Anton Mravlj.

Škratna kosa.

Rock Springs, Wya. — Na-znanjem vsem znanec in pri-jateljem, da je nemila smrt pre-trgala nit življenja po dolgotrajni bolezni Matt. Kahelyja. Rojen je bil 22. februarja, 1869, v Javorjah pri Litiji. Bolehal je skoro dve leti, in sicer od 22. junija 1926, pa do 15. junija, 1928. Medtem časom je delal samo en dan v jami. Imel pa je bolezni vsake vrste, predno je umrl, mada, pljučnica, "flu", revmatizem itd.

Pogreb se je vršil 17. junija na nedeljo popoldne ob 2. iz nje-govega doma na pokopališču sv. Jožefa v Rock Springu.

Jaz, soproga pokojnega, se zahvalim vsem, ki so ga v času bolezni obiskovali, kakor tudi društvoma št. 122 JSK in št. 10 SNPJ, ki sta se potrudili, da ga je članstvo sprejelo z dru-štvenima zastavama k zadnje-mu počitku. Zahvaljujem se tu-di za darovane vence obema društvom in pa tudi drugim, ki so vence položili njemu na krsto in ki so se v tako obilnem šte-vilu udeležili pogreba.

Naj v miru počiva! Zalujoci ostali: Marjanna Kahely, sopro-ga, Agnes in Mary, hčere, Ru-dolf in Matiček, sinova.

IZ PRIMERJA

Delavec Serdoč zadavljen in obojen v bližini Rima. — Sušak, 29. junija. — Reki delavec in-valid Franc Serdoč, star 43 let, je bil pozvan v Rim pred zdrav-niško komisijo v finančnem ministrstvu radi vojne pokojni-ne. Odpeljal se je z Reke v Rim, kamor pa ni prispel. Na polju pri postaji Orté, kakih 20 km pred Rimom, so našli Serdo-ča obešenega na nekem drevesu. Na truplu so se poznali sledovi hudega nasilstva in obupnega boja z ubijalci. Serdoč je bil zadavljen in nato obešen.

Od Firence proti Rimu se je vozil Serdoč s črnosrajčniki. Ti so se najbrj spustili z njim v pogovor in ko so izvedeli, da je Rečan, so se bahali, koliko je Italija že skrbela za Reko, Serdoč pa jim je gotovo povedal bridko resnico o fašistični skrbi za kvarnersko provinco. Besni fašisti so na postaji Orte poteg-nili Serdoča iz vlaka, ga vlekli za polje in tam usmrtili.

Policiji ni bilo mar, da bi za-čela takoj poizvedovati po ubi-jalcih, marveč le vprašala na Reki, kakega političnega mišlje-nja je bil Serdoč. Izvedela je, da je bil Serdoč antifašist, kakor so antifašisti vsi pravi Rečani. Na Reki so prepričani vsi, da je bil izvršen grd zločin, javno se o tem seveda ne sme govoriti, ker bi vsakega, ki bi kaj takega znil, takoj vrgli v zapor. Reška policija molči o stvari in je od-klonila vsako informacijo po starem navodilu, da se imajo fašistični delikti pokopati v molk in pozabljenju.

Velika tatvina. Kmet Andrej Tinta je pridno delal na polju pri Plaveh, tačas pa so posetili njegovo hišo tatovi in mu od-neali 21.000 lir. Nekaj sumljivih oseb je aretiranih.

NAKOCITE SI KNJIGO "AMERISKI SLOVENC!"

Novine iz domovine

(Slovenia.)

Delavska zbornica na rudar-je v Trbovljah, Hrastniku in Zagerju. Trbovljska premogo-vna družba, sestavljena iz ve-činoma samih inozemskih fi-nančnikov ima v lasti skoro vse premogovnike v Sloveniji. Ker pa je ta družba s svojim pre-mogom silno draga, in so tudi pri-vladi v Beogradu vsiljeni zelo "bržični" ljudje, večkrat pride do tega, da družba ustavi delo v obratih, ker država ne ve več ku-povati njenega premoga. Do slo-čevja, ko je bilo redničarstvom pri-tisec rudarjev v Sloveniji, je se-le velikokrat prišlo in baš kar smo se v dobi, ko je rudarsko vprašanje v Sloveniji še vedno nerešeno in odprto na dnevnem redu. Radi teh "nesocialnih" razmer, kajti delavec-rudar s številno družino, ako nima kar naenkrat zaslužka, mora popol-noma propasti — je intervenira-la in protestirala pri TPD tudi Delavska zbornica za Slovenijo. Zbornica je zahtevala, da se mo-ra rudarjem, ako "praznujejo" — nepristojno praznujejo! — izplačati vsa mesca, kakor da delajo, kajti niso oni krivi, če država ne nareka premoga. Držba seveda o tej zahtevi ni hotela ničesar slišati in je zato na odočen pritisk Delavske zbor-nice sklenila, da se da le malo podpore rudarjem in njihovim družinam. Družba je pripravila na dati rudarjem z družino po 20 dinarjev na dan, samcem pa po 15, kar je seveda tako malo, da še bežati, ako je kolikaj pri-den, več naprosi v 8 urah. Delav-stvo, ako bi bilo enotno, bi lah-ko doseglo več. Tako pa, ker ni enotno, dobi par dinarjev, za ka-tere ne ve, ali jih naj rabi za kruh ali za stanovanje.

Stavka v Kamniku, v tovarni Titan, se nadaljuje. Že 14 dni traja v tovarni Titan v Kamniku stavka kovinarjev, ki zahtevajo zvišanje svojih nizkih plač, kaj-ti drugače niso v stanu preživeti svoje žene in otroke. Stavkarji se drže dobro. Z njimi simpati-zirajo skoraj vsi prebivalci kam-niškega okraja in tudi kmetje. Strajkbrekerjev je zelo malo in še ti, kar jih je, niso za podjetje prav nič posebno zanesljivi. Za-to je pričakovati, da se bo vod-stvo tovarne — uklonilo in ugo-dilo upravičenim zahtevam de-lavcev. — Vojakstvo je zagozdo-to-varno. Oročniki so pomnožili svo-je čete. Toda se ni prav ničesar bati, kajti delavci so vsi orga-nizirani in vedo, da bi z vsakim nepremišljenim korakom v teh razmerah le še poslabšali svoj položaj in pri tem pokazali le prav slabo revolucionarnost in svojo nezrelost. V teku enega tedna pa bo bržkone že zopet obratovanje navadno in kovi-narji bodo prisilili tovarno, da se jim povišajo plače.

Z inozemskim posojilom so kar tiho. Jugoslavija je iskala v inozemstvu veliko posojilo. Ju-goslovanski finančni minister Dr. Bogdan Marković je napra-vil v inozemstvo zato že več po-tovanj, da bi napravil pogodbo med denarnimi zavodi v inozem-stvu in prinesel domov težke mi-lijone ali milijarde dinarjev. Re-zišmo časopisje je o tem ino-zemskem posojilu že pisalo na dolgo in široko, toda danes se je skupaj pokazalo, da je bilo silno prenapregeno, kajti inozemski de-narni zavodi ne mislijo naložiti svojega denarja v Jugoslavijo v teku letošnjega poletja, nego šele proti koncu jeseni. Kakšni so vzroki, se še ne ve. Mislj pa se, da je to bržkone posledica kr-vavih metod Vukičevega režima.

Posojilo bi Jugoslaviji silno veliko koristilo, kajti Jugosla-vija bi se z njim lahko finančno in gospodarsko zelo opomogla, zlasti, ako bi bil denar tako na-ložen, da bi služil splošnim inte-resom Jugoslavije. Opozicija je sicer proti najetju tega posojila, kar pa je popolnoma napačno stališče. Kajti ako je država in-dustrijsko še nerazvita, tedaj potrebuje tudi podporo iz ino-zemstva, ako hoče dvigniti bodi-si samo kmetijstvo, ali pa razviti obširno industrijo.

Borba opozicije za demistijo vlade. Radi dogodkov v Beo-gradu je nastalo odprto zopet vprašanje demistije Vukičeve vlade. Opozicija s stvarnimi argumenti odkriva pogubno de-lovanje vcelarskega režima in

zahteva najhitero kooalicijo. De-mokratski ministri gosp. Davido-viča postajajo nervozni in je radi tega pričakovati v bližnji bodočnosti, da pride do spora med Vukičevcem in demokrat-skimi ministri. Ako pa pride do tega, tedaj Vukičevičeva vla-da ne more več ostati in borba med KDK in Velebarkim refi-mom bi končala z zmago malo-meščanstva Jugoslavije.

Važni sklopi socialistične stranke

Z umorom Pavla Radiča in dr. Gjura Basaričeka se je pripra-vila odkriti borba proti sedanje-mu režimu. Posebno agila je v tem oziru opozicija, ki nosi oficilen naziv Kmetsko-demokratska koalicijska. Podpirajo pa to opozicijo tudi druge manjše opozicijske skupine v Na-rodni skupščini, kakor tudi so-cialistična stranka s svojim po-slancom s. Josipom Petejanom.

Radi zadnjih krvavih dogo-dkov v Narodni skupščini je tu-di socialistična stranka postala aktivnejša, kajti njeni sklopi so presenetili me le samo meštan-sko javnost, nego tudi delavsko javnost.

Stranka je izdala obširen ko-munik, v katerem ugotavlja nevzdržnost političnih in gospo-darskih razmer v državi. Delav-ski razred naj ostane miren, naj se po nepotrebnem ne razburja, kajti socialistična stranka bo v danih trenutkih napela vse svoje moči in ves svoj vpliv, da bo delavstvo, ki njej zaupa in ki pripada socialističnemu giba-nju prišlo do svojega računa.

Istočasno kot glavni odbor stranke v Beogradu, je napravi-lo tudi načelstvo socialistične stranke za Slovenijo zelo važne sklepe. Na svoji seji v Celju je sklenilo:

Dogodki, ki so se odigrali v narodni skupščini v zadnjih dneh, so posledica zastrupljenih odnošajev, ki so jih ustvarile meščanske stranke v medseboj-ni borbi za oblast. Te odnošaje pa je sedanji režim, ki je prišel na krmljo na neustaven, nepar-lamentaren način, potom nasil-no in koruptno izvedenih volitev in ki se je držal z nasiljem, z zanikanjem demokracije v last-ni stranki zaostri in na ta na-čin dovedel do katastrofe.

V ostrem boju zadnjih mese-cev med vlado in opozicijo v parlamentu in izven njega je vlada nastopila z vso brutalnost-jo in s prelivanjem krvi na uli-cah, z zatiranjem ustavnih svobo-čin, z neustavno odpravo zborovalne in tiskovne svobode napram vsem opozicijskim strankam, dočim je dovoljeva-la, da se je nebrzdanost v njenih lastnih vrstah stopnjevala v parlamentu in izven njega, v besedi in tisku, dokler ni v na-silnih groznjah in v izvršenem umorstvu dosegla viška.

Pokrajinsko načelstvo SSJ za Slovenijo je, ko je ugotovilo ta položaj, prišlo do zaključka, da je ta vlada izgubila vsako mo-ravno pravico, da bi postala samo še trenutek na državnem krmlu. Iz nastale situacije ne vidi izhoda, dokler se ta vlada ne umakne.

Iz protesta proti temu nepar-lamentarnemu in protizakonite-mu režimu smatra za potrebno, da strankin predstavnik v na-rodni skupščini zapusti parla-ment vse dotlej, dokler bodeta vlada stala na čelu države.

V interesu delavskega razre-da pa smatra pokrajinsko na-čelstvo SSJ za Slovenijo razpust sedanjega parlamenta in izvedbo novih svobodnih volitev kot predhodno možnost za preuredi-tev države iz temelja, na čemur je zainteresiran proletariat Ju-goslavije kot celota.

Vodstvo stranke pa je nare-di-lo ob tej priliki tudi druge važ-ne sklepe. Prvič je zagotovilo, da bo napelo vse svoje moči, da se upravičene zahteve rudarjev pripozna na merodajnih me-stih. Drugič je izrazilo načel-stvo stranke solidarnost z odu-pčnimi teležnikarji in tretjič sklenilo, da se proslavi medna-rodni zadržni dan in da se pro-slavi 20 letnica Konzumnega društva za Slovenijo, kajti za-družne organizacije so sestaven del socialističnega gibanja in njihov procvit koristi ne samo

OPAZOVANJA

Nobile — post scriptum.

Kruto se igrajo bogovi usode s ponosnim odredenikom izvolje-nega naroda Italijanskega!

General Umberto Nobile, za Musolinijem najslavnejši Ho-vek naše dobe, ki je nosil v zra-koplovu "Italia" od svetega oča blagoslovljen križ na severni tejaji, se je moral toliko ponižati, da zdaj brezbojni boljčevski barbari rešujejo njegovo po-sadilo! — Če bi ne bilo sovjet-skega ledolomilca in sovjetskih letalcev, bi bilo šest mož Nobile-ve posadke prav gotovo umrla-lakote in mraza na ledu.

Kakšno zahvalo bo imela ci-vilizirana fašistična Italija za barbariske ruske boljčevske? Ako Nobile preboli katastrofo in skandal, naj se v bodoče pri-poroči svojemu duceju za zra-koplovbo nad Sredozemskim morjem. Edino za tja so fašisti sponosni, ker tam ni ledenikov in če padejo v morje, ne bodo vsaj trpeli toliko časa. Arktične kraje, kjer je res mrzlo, naj pa fašisti prepuste Rusom, Norv-žanom in Amerikancem!

Mehki fašizem ne prenese v-tri in mraza!

NEUMNA ETIKETA MARŠIRA TUDI V AMERIKI.

Kongresnik Berger opozorjen, da naj v vročini obleče jopič.

Baltimore, Md. — Neumna e-tiketa in moda marširata tudi v demokratični meriki. Bila je silna vročina, ko je socialistični narodni odbor obdržal konfe-rencu v hotelski sobi. Victor L. Berger je stopil golorok na mo-stovž in z lepimi naramnicami mesto pasu okoli hlač, ko je ho-tel z njim govoriti časnikarski poročevalec. Takoj je bil pri njem hotelski uslužbenec in ga opozoril, da naj obleče jopič. — Berger je skušal argumentirati. Drug uslužbenec ga je opozoril, da naj obleče jopič, da skrije svoje naramnike, ker so dame hotelu. Berger mu je rekel, da naj bo pameten in naj sleče tu-di on svoj jopič. Berger je ar-gumentiral, da nihče v kongresu ne ugovarja, ako je ob času vro-čine kdo golorok. Pomagalo ni nič, ampak obleči je moral jo-pič, ako je hotel govoriti s čas-niškim poročevalcem.

Nekaj sličnega je doživel u-rednik "Prosvete", ko se je pe-ljal v Zapadno Virginijo. Bila je huda vročina. Preden je vsto-pil v oboedovalni voz, je sčel je-pič in ga obesil v omaro blizu vrat. Sedel je k mizi. Pri mizi nasproti sta sedeli dve dami in ena si je trebala nos s prstom. Sedel je nekaj časa, ko je prišel k njemu natak in mu rekel: "Ako hočete jesti, morate obleči jopič." Urednik ga je pogledal pomilovalno in mu odgovoril: "Oprostite. Vidim, da so tukaj druge navade in običaji kot na-zapadu. Vzhodnjaki nas imajo za surove in neotesane ljudi. Ampak mi nismo surovi, ampak obnašamo se tako, kot nam na-rekuje zdrava šlovska pamet. Kadar obedujemo in je vroče, slečemo jopiče, kadar je mrzlo, jih pa oblečemo. Nosov pa si ne trebimo s prsti pri oboedovalni mizi." Po teh besedah je odšel iz oboedovalnega voza. Gostom, ki so sedeli v jopičih pri mizah, je hušnilna rdečica v obraz. Da-mi sta zardeli. Urednikove besede so zadale.

Obojena radi požiga.

Chicago. — Sam Janows in nje-gova žena sta bila v četrtke obe-sjena od enega do dvajset le-te ječe vsak radi požiga. Zakona-sta bila obtožena, da sta 16. jan. t. l. namenoma podtaknila ogenj v njiju prodajalni, 401 W. Har-ri-son st., Oak Park, da dobita zavarovalnino. Poslopje je bilo zavarovano za \$6.000.

lastnemu sebi, temveč predvsem tudi socialističnemu gibanju. S pozitivno dela in agitacije v socialistični stranki, se delav-sko gibanje zopet jača in jača. Dogodki, ki razburjajo svet, ne razburjajo proletariata, ki ve, da je povsod treba ohraniti miren kri. S treznim in premišlje-nim delom stopa danes socializem v Sloveniji na nova in bolj-ša pota.

Vesti iz Jugoslavije

VIDOV DAN — 28. JUNIJ —
V ZNAMENJU SKORPIJONA.

(Izvirno "Prosveti".)

Letos poteka deset let odkar je bila porojena Jugoslavija, državna tvorba treh narodov, slovenskega pokolenja, — v državo Srbov, Hrvatov in Slovencev. Porojena je bila ta država iz nacionalnega navdušenja in vsi so pričakovali, da bo prišla red in mir ter srečo vsega prebivalstva mlade, komaj porojene Jugoslavije.

Srbi so žrtvovali svojo državo, kraljevino Srbijo. Osvobodili so se Hrvatov madžarskega vpliva, Slovenci avstrijskega in predstavniki vseh treh narodov so verjeli in upali v bodočnost, ki mora mladi južnoslovenski državi nuditi vsega v izobilju. Toda, razočaranje je kmalu prišlo. Slovenci in Hrvati so se kmalu pokazali v novi Narodni skupščini za preslebe državne in srbi, ki so že prej imeli svojo lastno državo svoj lasten državni forum in parlament, so prekosili takozvane Prečane in si krdili Jugoslavijo tako, kakor je to njim najbolj ugajalo.

Centralističen režim je popolnoma poarbil Jugoslavijo in slovenski ter hrvaški življenj je kaj kmalu imel priliko občutiti na lastni koži dobroto prevladajočega srbskega meščanskega razreda.

Poleg zapostavljanja v nacionalnem oziru pa je postopoma nastalo tudi zapostavljanje v gospodarskem in socialnem oziru. Narodni kapital v Sloveniji in na Hrvaški je bil poražen vseh škodljivih trgovinskih pogodb s sosednjimi državami, carinska vojna med srednje evropskimi državami pa je prav tako silno škodovala interesom slovenskega in hrvaškega narodnega kapitala. Srbski kapital je dobil prednost. Imel je vse davčne olajšave, dočim je prečanski bil skoraj zdobiljen od davčnih dajatev. Toda še več. Slovenski in hrvaški privatni, ali zadržni kapital, je moral nositi skoraj vso težo gospodarskih bremen — celo v korist inozemskega kapitala, ki je polagoma pričel pridobivati v Jugoslaviji. Industrija je polagoma prehajala iz severa proti jugu. Koncentracija se je pričela vršiti v Srbiji, v središču države — v Beogradu.

Istčasno z gospodarskim pritiskom, pa je bil od strani beograjske cencirije izvršen tudi socialen pritisk na delovno ljudstvo Jugoslavije. Najprej je to bilo na političnem polju z obznanom in z zakonom o zaščiti države, drugič s stvarjanjem reakcionarnih zakonov. V državnih podjetjih so nastale silne redukcije, uvedel se je deseturni delovni čas, zaščiten je postal kapital proti delovnemu ljudstvu.

Z vsem tem so bili tekom skoraj desetlet let jugoslovanski prebivalci, ki niso direktno srbi. Toda to je bilo za hegemonističen režim velebarske vlade še premalo. Zgodili so se še večji zločini, kakršnih ne pomni noben parlament. Izvršeni so bili umori v Narodni skupščini. Srb je streljal na Hrvate, dva umorila in tri težko ranila.

S tem je velebarstvo pokazalo kako malo cenil prečansko prebivalstvo in kakšne zlobne namene ima s Hrvati in tudi s Slovenci.

Vidov dan leta 1928 je bil žalosten dan. Ni bil to več državni in naroden praznik. To je bil dan, kakršnih je bilo malo v zgodovini človeštva. Kje je bilo vse tisto praznično in veličastno razpoloženje? — Nezaupanje in nezadovoljnost, to je bila dežva tega dne.

Vidov dan 1928. Jugoslavija koraka naprej, toda ne v pravo smer. Jugoslavija mora obračunati, kaj si takimi režimi ni moglo dokazati inozemski javnosti, da je Jugoslavija kulturna dežela, nam ni moglo ustari v zunanji svetovni položaja, kakršnega bi lahko imeli.

"Slovenec", glasilo dr. Korosec, policijskega ministra v

Beogradu je napisal pred dnevi: Zakaj se je zgodil umor v Skupščini? — Zakaj so take razmere. Zakaj je opozicija izživljala, da nekdaj moral rabiti orožje? — Zato, ker je taka krščanska morala...

Tak odgovor so dali klerikalci, katere vodi škof in Korosec. Tako morala bi bila tudi takrat ko je bil sam Korosec, notranji minister in ko je pustil streljati študente, ko je povzročil krvavo Zaloško cesto... Vse to je njegova morala. In čudno potem ni, da je režim, v katerem sedi Korosec prav tako krvav, prav tako neznošen in nečloveški, kakor oni morilec Puniša Račić.

Vidov dan 1928 ni bil prazničen. Hrvati so stiskali zobe, kajti ne morejo praznovati Vidovega dne... Žrtve velesrbskega hegemonističnega režima so še sveže in ta sveža kri hoče masčevanja...

Tudi Slovenci smo slabo praznovali Vidov dan. Z žalostjo smo gledali na zadnji razvoj dogodkov v Beogradu in na narodni praznik, na Vidov dan leta 1928 je marširalo imel v mislih željo, da bi Slovenci ne bili več tam, kjer so danes...

Krvavi Vukičević in Korosec režim naj pade! — To je parola opozicije v Jugoslaviji in to je tudi tendenca in bistven del opozicijskega časopisa proti krvavim dogodkom v Narodni skupščini in proti izrazitima predstavnikoma balkanskega režima gg. Vukičeviću in dr. Korosecu. Oba sta doigrala in zato naj gresta! Socijalistična stranka se pridružuje akciji proti krvavemu režimu.

Trboveljan ranjen pri demonstracijah v Zagrebu. Kakor poročajo iz Trbovelj, je k nekemu tamkajšnjemu zdravniku prišel dne 22. junija rudniški delavec Ignacij Vozelj, 25 let star, ter prosil zdravniške pomoči, češ da je bil iz lovske puške obstreljen na levem ramenu. Zdravnik je dogodek prijavil oblasti, da pozove na odgovornost onega, ki je streljal na Vozlja. Zandarmerija je takoj zaslišala Vozlja, ki pa ni mogel dokazati, kako se je slučaj zgodil in je končno priznal, da se je v Zagrebu udeležil demonstracij h krvavim dogodkom v Narodni skupščini. Kdo ga je obstrelil, mu ni znano. Ranjenec je vso noč sedel na neki klopi pred savskim kolodvorom ter se z jutranjim vlakom vrnil v Trbovelje. Da bi prikril svojo udeležbo pri demonstracijah, si je izmislil izgovor, da je bil obstreljen iz lovske puške.

V ljubljanski SLS vre. Klerikalci v Ljubljani so dveh tipov. Eni so nekakšni krščanski socialci, eni pa ortodoksni po vzorcu nekdanjega dr. Šušteršiča, ki je zahteval, da mora celotna stranka plesati po njegovi godbi. Ljubljana je postala tudi za klerikalce gnezdo, kjer se je zleglo poleg teh še vrsta struj. Pravi mojster bo moral biti tisti, ki jih bo spravil pod en sceptor. Če prav poznamo položaj, imamo sedaj v Ljubljani pet klerikalnih struj: klerikalno stranko, ki jo vodi kapital, malomeščansko socialno, ostanke Šušteršičeve stranke, potem krščanske socialce okoli Jugoslovanske strokovne zveze in krščanske socialce okoli "Ognja". Zadnji dve struji že nočeta imeti nič več skupnega s takozvano klerikalno stranko. Ta cepitev v stranki kaže jasno, kako malo zadovoljuje klerikalizem razne sile, katerim obeta vso pomoč. Ako ne varajo znamenja, bo silna moč klerikalizma v Sloveniji čim se vzroki cepitvenja razširijo med ljudstvom, znatno padla.

Komunistične organizacije prestopajo v socialno demokratsko stranko. V Nemčiji je v zadnjih mesecih stopilo brez pridržka nad trideset komunističnih organizacij v socialno demokratsko stranko. Svoj korak opravičujejo s tem, da se kapitalizem koncentriral bolj in bolj ter da mora zaradi tega delavstvo opustiti vsakršno cepil-

nje v svrhu lažjega boja. Značilno je tudi, da sovjetska Rusija gozdavlja zmago socialne demokracije pri volitvah in se veseli, če gre v vlado, ker bo potem lažje upostaviti z Nemčijo gospodarske stike. — Nazor v Rusiji se torej bistveno izpreminja. Boj proti socializmu je torej dober še samo za tiste, ki ne znajo misliti.

Zalosten konec burnega življenja. Pred par tedni je izginil iz Ljubljane 30letni Karel Ravnikar, ki ga je ljubljanska policijska direkcija iskala zaradi suma povelje 2200 Din. Moža kljub vsemu zasledovanju niso mogli najti. Te dni pa je varnostnim organom prišel v roke dnevnik, ki ga je Karel Ravnikar v noči od 1. na 2. junija pustil na litiskem mostu, kamor ga je položil s svojo sportno čepico vred. Oboje je v tistem jutru našel neki čevljarški vajenec, kateremu je bila debela, še precej nepopolnana knjiga vseh in jo je vzel s seboj, da bi jo uporabil za svoje pisanje. Šele te dni je njegov mojster po naključju našel knjigo, jo pregledal in nato izročil varnostnim organom.

V knjigo je bil Ravnikar napisal poslovilna pisma na svojo mater, na ženo, na otroke, na ravnateljstvo Stavne družbe, pri kateri je bil nazadnje uslužben, in še na nekatere svoje prijatelje. V markantnih stavkih je Ravnikar opisal svoje burno življenje in povode, zaradi katerih se je prostovoljno podal v smrt. Podrobno in na ganljiv način opisuje svojo mladostno dobo, ko je v Ljubljani študiral gimnazijo in s strastjo čital detektivske romane. Po končanem VII. razredu ga je zamaklo misijonarstvo, ker se mu je hotelo pustolovski po neznanih afriških pokrajinah. Odšel je na Dunaj v novicijat, živel je nato v samostanu Freiburgu pri Linu, med vojno pa je kot jezuit pomagal v vojnih bolnicah. Zaradi nesrečne zaljubljenosti v neko sestro Rdečega križa je dal slovo misijemsku poklicu in odšel na fronto. Po prevratu se je poročil in užival tiho srečo skladnega zakonkega življenja.

Toda lahkomišelnost ga je zopet zapeljala, da je krenil na stranpoti ter se izneveril poklicu in družini. Bil je v raznih službah, nekaj časa celo v prosvetnem ministertvu in nato v pisarni Jugoslovanskega kluba v Beogradu. Zadnje čase je pri Stavni družbi v Ljubljani izplačeval delavce, toda je s svojo lahkomišelnostjo zakrivil neke difference. V poslovljenem pismu naštevava, katerih zneskov ni izročil posameznim delavcem ter prosil podjetje oprostjenja.

Do tu je pisal Ravnikar svoj življenjepis z lepo pisavo in v dobrem stilu, najbrž v kaki samotni gostilni. Njegovo pisanje kaže, da je bil vrlo inteligenčen in da ga je lahkomišelnost in slaba družba zavlekla na stranpoti. Pripis v knjigi na zadnji strani pa je bil napisan bržčas na litiskem mostu pri slabi nočni razsvetljavi in s tresočo roko. — Glasilo se: "Polnoč na litiskem mostu. Zbogom, dragi moji, odpustite, a spominjajte se vsi Vašega vselega, a nesrečnega Karla..."

Ravnikar je najbrž s polnočnim vlakom prišel iz Ljubljane v Litijo, kjer je počakal, da ni bilo nikogar na mostu, nakar je napisal zadnje poslovilne besede in se nato v obupu vrget v objem savskih vrtincev.

Streča ubila delavca. Ob nevihti, ki je 29. junija nenadoma nastopila v Mariboru, je udarila strela v kanalizacijske naprave, katere izvršuje za mestno občino v Melju zadaj za vojašnico stavbno podjetje Accetto in drugovi. Delavec Franca Rop, doma iz Ptuj, stanujoč na Počrežju, je obležal mrtev, njegovega tovariša Franca Požra pa je vrigo daleč stran in se mu razen neznatnih opeklin ni zgodilo nič zlega. Nesrečni Franca Rop je bil star šele 24 let ter je šel dan prej prišel v službo, ki se je zanj tako usodopojno končala. Pokopali so ga danes ob 4. popoldne na pokopališču ob precejšnji udeležbi stavbnih delavcev, ki so vsi glasboko pretreseni od tragične usode svojega pokojnega tovariša.

Dr. H. H.: Zelišče, ki mu žrtvujemo zdravje

O tabaku in njegovem učinku se je že pisalo, vendar pa se mi zdi umestno o tem vprašati, ki je s historičnega, tehničnega, farmakološkega in strogo medicinske, higienskega oziroma, kakor tudi s kulturnega in socialnega in gospodarskega stališča veleskrajno, spregovoriti nekoliko besed.

Ko je Kolomb leta 1492 pristal v "Zapadni Indiji", se je na obrežju zbrala množica prebivalcev, na katerih so Kolomb in njegovi tovariši opazili, da jim v ustih žari neko zelišče v obliki palčice, ovite s koruznim listom. Evropci so mislili, da se poslužujejo domačini tega čudnega sredstva v varstvo pred ubadanjem moskitov. Kolomba so poučili o tem za Evropece nad vse čudovitim in doslej še neznanim običajem z besedami: "Veliki duh iz Solnce nam je dal tobako rastlino, ona je sveta in njo žrtvujemo bogovom." Pri slovesnosti kroži od ust do ust pipa miru. Listje, ki je bilo ovito s koruznim listom, so imenovali tobacco ali tobago. V Kolombovem spremstvu je bil neki pater po imenu Pane, ki je pri drugem Kolombovem potovanju ostal na Haitiju, kjer je natančneje spoznaval tobako rastlino in proučeval njeno kultivacijo. Španci so kasneje našli na obsežne tobakne plantaže na nekem otoku, ki so ga nato imenovali Tobago. Prvo seme te rastline je prinesel Fernandez de Toledo v Španijo in pričel tu z nasajanjem. Čvet in ostri okus rastline je vzbujal splošno pozornost in zdravniki so ji pripisovali zdravilno moč. V letu 1560 je poslal francoski poslanik na portugalskem dvoru Jean Nicot čudovito rastlino v Pariz, kjer jo je kultiviral ter poslal nekaj rastlin Francu II. in Katarini de Medici kot izvrstno novo zdravilo. Katarina de Medici je dovolila tobak kot zdravilo, ki se je porabljalo proti različnim boleznim, zlasti glavobolu. Botanič Delanchamp, po drugi verziji slavni prirodolovec Linne, je imenoval rastlino Nicotiana, odnoano "Nicotiana tabacum", po Jeanu Nicot-u. Do vladanja Ludvika XIII. (1610-1643) se je tobak uporabljal kot zdravilo; šele za njegovega vladanja so poskušali posnemati indijski običaj kajenja. Vred svoje čudovite posebnosti je ta običaj dobil kmalu mnogo posnemovalcev in ni trajalo dolgo, ko je vladala sklenila, da obdavi tobak. Prinos te nove davčne odredbe je bil tako velik, da je Ludvik XIV., zapovedal, da mora vsak vojak imeti pri sebi tobak in kadilne potrebščine. S tem je seveda hotel povečati dohodek za državno blagajno. Boljši ljudje so polagali zlasti veliko pažnjo na lepo izdelane pipe. Bilo pa je tudi mnogo javnih lokalov, imenovanih tabagije, kjer so se shajali vneti pristaši novega, zanimivega običaja. Ludvik XIV. je upeljal nosljanje pri gospodin in damah. Kmalu se je pušenje razpaslo po Holandiji in Nemčiji. Friderik I. in Friderik Vilhelm I. Pruski, sta bila strastna kadilci. Friderik Veliki je ljubil zlasti nosljanje tobaka.

V Rusiji je bilo kajenje leta 1630 od carja proglašeno za smrtni greh, štiri leta kasneje pa je car zapovedal, da se mora vsakemu, kogar zalote pri kajenju, odrezati nos, kot kazen za pregreho. Leta 1641 so dobili obsojeni kadilci 25 udarcev s knuto, in, ako se ga drugič dobili pri tem pregrešnem poslu, je bil kadilec izgnan v Sibirijo. — Končno je bila leta 1665. uvedena na kajenje smrtna kazen. Ko je bil Peter Veliki v Holandiji in Angliji, so mu tamonjni trgovci ponudili 300.000 MK, ako odpravi prepoved kajenja. V resnici je Peter Veliki prepovedal duhovništvu proglašati kajenje tobaka za smrtni greh. Papež Urban II. je kaznoval vsakega vernika, ki bi ga dobili, da noslja v cerkvi, z izobčenjem. To bulo je kasneje papež Benedikt XIII. ki je bil sam strasten nosljaj, razveljavil. Tudi v Perziji so smatrali in proglašali duhovniki kajenje za smrtni greh. V Tur-

čiji je sultan Murat IV., pod smrtno kaznijo prepovedal kajenje. Vse te drakonične odredbe, ki so imele namen preprečiti uživanje tobaka, so se izkazale kot brezuspešne.

Izdelovanje tobaka.

Izdelovanje tobaka se vrši tako, da se zbrano listje tobaka osuši, zloži na kupe, kjer se vname (fermentacija), pri kateri se deloma valed gotovih bacilov, deloma valed encimov, kar se ni popolnoma jasno, razstvarja škrob preko dekstrina, maltose in glukoze v nižje amidospojine: piridin, piridinske baze. Pyrol, množina nikotina, se pri tem zmanjša. Okus in vonj tobaka se s temi procesi spremeni. Tako prepariran tobak se ponovno osuši; boljši listič se zravnajo drug nad drugim, ogrode listov se odstrani in uporabi za izdelavo tobakega prahu za nosljanje. Zravnano in osušeno listje se vliže za en dan do tri dni v tekočino, ki da tobaku primerni okus. Teh tekočin je mnogo. V različnih tovarnah so raznovrstne ter sestojijo iz šefrana, galuna, solitra, meda, cimeta, žganja, borakaa, vanilije, čaja, sladkorja, sladkornega vina, aloja, itd. Potem se listje izlize, osuši in razreže. S pomočjo različnih procedur se more procentualna vsebina nikotina do gotovih mej regulirati. Z zmanjšanjem nikotina v tobaku, se sicer, kar se tiče škodljivosti, ne doseže mnogo, ker so druge substance dovolj kvarne, če ne še bolj od samega nikotina.

Teh kvarnih spojin je v tobaku zelo mnogo. Naj zastopuje sledeča tabela substanc tobaka. Amotijak 0.60%, klor 10%, ekstraktivne snovi (v vodi topne) 45%, maščobe in smole 3%, kalcijuma 3.60%, kalcija 5.6%, magnezija 1%, mineralnih snovi 20—25%, nikotin 1 do 1.5%, fosfor 0.7%, surovih niti 8—12 odstotkov, solitrne kisline 3.5% itd. Vse te substance so več ali manj škodljive za organizem. V splošnem je reči o kemičnih faktorjih, ki vplivajo na kvaliteto tobaka, da imajo tobačne vrste, kojih petoletni ekstrakt vsebuje veliko množino rastlinskega voaka in hkrati eteričnih in maščobnih olj, slab in nekaj aroma; dočim izkazujejo tobačni produkti za pipe veliko množino snovi, ki so topne v proleteru, so cigare zelo revne. Vegetabilni voak, eterična olja in nalahko vezani nikotin (pri tobaku z mnogo kalcija, je nikotin trdno zvezan z njim), so vzrok čestega okusa tobaka. Najboljši aroma izkazujejo rastline, ki so bile gnojene z različnimi množinami kislil fosfatov. Neodvisno od različnih gnojil dajejo petalešena in ilovnata tla najboljši tobak, ki ima najprijetnejši okus in aroma. Poleg vseh teh faktorjev pa vplivajo na kvaliteto tobaka, odnosno njegovo kvarnost z ozirom na človeški organizem, se različne specifične težave tobaka in večja ali manjša njegova vlažnost. V tem oziru je zanimivo, da mi, kar se tiče cigar, razlikujemo takozvane težke in lahke cigare. Na čem temelji ta označba, še ni čisto jasno. Eni pravijo, da so težke cigare tiste izdelki, kojih vsebina nikotina je velika, in obratno. To ne drži in je pravilneje, da se v tem oziru držimo izkustev. Kljub temu, da pravzaprav delovanje tobaka na organizem ne zavisi popolnoma od mere nikotina, vendar obstoji gotovo razmerje med njegovim delovanjem in procentualno vsebino nikotina. O tem priča dejstvo, da pri takozvanih "nikotina prostih cigarah" znaša vsebina tobaka 4 do 0.8%, pri lahkih cigarah 0.9—2.3%, pri srednje težkih cigarah 1—2%, pri jakih 1.2—3.9 odstotkov. Vsebina nikotina v tobaku za pipe 0.8 do 2.2 odstotka, pri žvečilnem tobaku 1.3—2.4 odstotka in v cigaretah 1.3—2 odstotka. Zanimivo je, da pride 95 odstotkov celokupnega nikotina v cigaretah v dim. Faktično pa pride v usta kadilec le ena tretjina dima in s tem tudi toliko manj nikotina. Nekaj ga resorbira ustna sluznica. Vredno je tudi, da se v tobačnem dimu nahajajoči pyrol, formaldehyd, H C N (pruška kislina), kakor tudi C O (—6%) ne resorbirajo v ustih, temveč dalje v pljučah; relativno se torej teh substanc več resorbira kot nikotina. Kot

RAZNE VESTI

PREISKAVA RADI STRELJANJA NA JAHTO.

Protesti državljanov so učinkovali.

Buffalo, N. Y. — Seymour Lowman, pomožni zakladniški tajnik in načelnik departmeta za forairanje prohibicije, je odredil, da se uvede preiskava radi incidenta, ko so obrežni stražniki streljali na jahto Trickle na jezeru Erie, misleči, da imajo opraviti s tihotapei z opojnimi pijanci.

Preiskava je bila odredjena, ko je kongresnik Clarence MacGregor iz Buffala vložil oster protest v zakladniškem departmetu radi postopanj obrežnih stražnikov. V protestu je omenjeno, da je straža postopala nepostavno, ko je pričela streljati na jahto, ki je mirno kršarila po jezeru.

Senator Copeland in več drugih vplivnih oseb je vložilo proteste in pritožbe, kar je pripomoglo, da je Lowman odredil preiskavo.

Poveljnik obrežne straže se zagovarja, da se je streljanjem pričelo šele potem, ko je jahti bilo dano znamenje, da se naj ustavi. Ker se pa ni zmenila za signale, so bili oddani strelji. Osebe, ki so bile na jahti pa trdijo, da niso opazile nikakega signala.

Zločini v New Yorku so mnogi.

New York, N. Y. — Pred časom so newyorške avtoritete rade a prestom kazale na Chicago kot mesto zločinov. Trdili so, da so bitke gangev v tem mestu zatrle in so uradno proglašili, da se ne ponove več. Toda stvar se je v zadnjem času spremenila. V zadnjih šestih mesecih je bilo izvršenih 121 umorov v gangeških vojnah, obsojenih je pa bilo 21 oseb, drugim se pa ni ničesar zgodilo.

Nočni klubi in butlegerji propajajo. Zapan Walker je na počitnicah v Californiji, policija ne ve, kako bi se bojevala proti zločinom, gangeži in butlegerji imajo pa zlate čase in se medsebojno streljajo.

Letalec se ubil.

Chicago.—Henry C. Keller, star 60 let, se je v četrtek ubil, ko je njegovo letalo v repnem vrtinec treščilo na zemljo blizu 87. ceste in Cicero ulice. Drugi pilot, West Johnson, ki je bil z njim v letalu, je dobil lahke poškodbe in je bil odveden v Jackson Park bolnišnico.

Keller je bil eden izmed prvih letalcev v Združenih državah. Svojo karjiero je pričel že leta 1908, ko je bilo letalstvo še v povojih.

omenjeno, visoka specifična teža in velika vlažnost tobaka povzroča po mnenju drugih, da so gotove cigare, odnosno slični izdelki težje prenosljivi. Miali se, da je vzrok slabemu podnašanju takozvanih težkih cigar lakati v tem, da se valed večje vlažnosti in visoke specifične težve vrši nezadostno gorenje in da se pri nezadostnem dovanjanju zraka stvarja več drugih škodljivih snovi, kot sicer.

Če se vprašamo, kako se je uživanje tobaka od tedaj, ko se je prenesel v Evropo, tako brzo razpaslo v vse njene predele, moramo iskati vzroka v tem, da tobak vpliva dobrodelno na subjektivno počutje človeka, da pospešuje prebavo, in miselno delo navidezno olajša; pri nervoznih draženjih vpliva celo pomirjevalno. Na čem temelji blagodejno vplivanje tobaka na kadilce, pa se znanstveno ne da ugotoviti. Če je nikotin oni agent, je še vprašanje. Nekateri celo mislijo, da gre pri kajenju v glavnem za delovanje sugestije, potem katere nastane užitek, radi opazovanja slik, ki se oblikujejo iz dima. Seveda je to mnenje subjektivno. Nekateri trdijo, da ima tobak tudi vpliv na motorične dele telesa, toda poskusi na ergografu (pripravi, ki kaže gibanje mišic v obliki določenih grivulj), so dokazali, da užitek tobaka sicer sprva pospešuje lahko telesno delo, da pa kasneje zmanjšuje delovni efekt, zlasti, če so mišice valed dela utrujene. (Konec jutri.)

Stirje delavci našli smrt v odvodnem kanalu.

Chicago. — Ognjeganci so bili poklicani zgodaj soboto zjutraj, da rešijo tri delavce, katere je zajela voda, ko so delali popravila v odtočnem kanalu pod 125 cesto in South Park ulico. Štiri vodne sesalke so bile na delu, toda kljub vsem naporom jih niso rešili. Trije so utonili, četrtega je pa ubilo pri rešitnem delu, ko se je dotaknil električne žice. V tunel je bila spuščena voda v času, ko je nad trideset delavcev bilo zaposlenih pri popravilih.

Ukaz, da se spusti voda v kanal, je dal superintendent Steve Scabo baš v času, ko so se delavci izmenjavali pri delu. Radi nesporazuma je bilo spuščene preveč vode, ki je poplavlila kanal.

Veliko delavcev se je rešilo skozi luknje, ki vodijo v kanal, toda druge je voda zajela. Carl Cherio, eden izmed delavcev, se je tudi rešil, toda ko je čul, da so v kanalu ostali njegovi tovariši, se je podal nazaj in rešil sedem oseb. Pri osmem poskusu se ni več vrnil in je utonil. Ostali trije delavci, ki so utonili, so bili črni.

Ko je superintendent Scabo spoznal nevarnost, ki je pretila njegovim delavcem, je hitro poslal sla na vodno postajo, z narčilom, da se voda zapre. Uslužbenec na postaji pa tega niso hoteli storiti brez dovoljenja inženirja R. Schatzmana, katerega pa ni bilo mogoče najti nikjer. — Tako je brezbratnost in malomarnost zahtevala štiri žrtve.

Vlak ga ubil.

Chicago.—Harold A. Kline, železniški čuvaj, je bil v četrtek ubit od vlaka Chicago, North Shore & Milwaukee železnice na križišču blizu Evanstona. Bil je na mestu mrtev.

A kaj potem?

Zdravnik: Zdravilo, ki ga vam predpišem, je zelo grenko. Kadar ga vzamete, izpijte komarce vode, da preženete neprijeten okus.

Bolnik: A kaj naj pijem, da preženem neprijeten okus vode?

Nalašč ne.

— Verna, zakaj si ne daš odstriči las?

— Samo zato ne, ker mi mož ni prepovedal.

Pri sosedovih molijo pred jedjo očenaš. Triletni Jurček sklepe vedno ročice in posluša, kako oče molijo. V petek, ko je oče dejal "daj nam danes naš vsakdanji kruh", je Jurček vzkliknil: Ne, kruha pa ne, danes imamo "štrudel".

Trpežni slamnik.

— Ali verjamete, prijatelji, da sem nosil slamnik tri leta?

— Tri leta? Kako da se ti ni raztrgal?

— Prvo leto sem kupil nov trak, drugo leto novo podlogo, tretje leto sem ga pa zamenjal v kavarni za novega.

NA PRODAJ JE

7 sobia iz opeke zidana bugalow hiša, s steklom zaprt porč, vzdani kopej, grmicjeve, za dve krali iz opeke zidana garaža, dovolj velika za truck ali veliko karo, meri 24X28, vhod od spredeja. Cena samo \$11,000. Oglasite se osebno na: 5368 S. California Ave., Chicago, Ill. (Adv.)

NAZNANILO.

Društvenim tajnikom in tajnicam se tem potom naznanja, da morajo naznaniti vse spremembe naslovov članov in članic, naslove novih članov, ter imena in naslove odstojnih, članah in izobčenih članov naznaniti upravnistvu Prosveta, da se lahko točno vredi imenih za poliljanje lista Prosveta. Imena in naslove, katere pošlje glavnomu tajniku ostanejo tam v arhivu in jih upravništvo ne dobi. Torej je zelo važno, da vsake pošljete na nalašč nate pripraviljenih listinah vse naslove upravnistvu Prosveta posoj. Pri vsaki spremembi naslova naj se vselej omeni stari in novi naslov. Upravištvo ujudno apelira, da društveni tajniki in tajnice to upoštevajo.—Philip Godina, upravitelj.

M. P.:

Sanje gospoda Miloša Škvarča

Gospod Miloš Škvarča, bivši c. kr. davčni kontrolor in sedaj kronaki upokojenec, je zelo mehka duša. Mehke tepke niso nič proti njemu. Kaj tepke! Kakor maslo je njegovo srce, kakor maslo o svetem Jakobu, če ga denemo na solnce. Komaj ga vzameš iz vode ali pa ga odvijes iz mokrega lepenja, se že razleže in stopi. Tako mehka in topljiva je tudi duša Miloša Škvarča. Ljudje pravijo, da ga bole oči in mu tečejo solze venomer. Pa to je grda krivica, ki mu jo delajo, kajti gospod Škvarča je zdrav, prav mladeniško zdrav. In če mu tečejo venomer solze, prihaja to od njegovega večno gniljivega srca.

Gospod Škvarča je torej mehka duša in mehke tepke niso nič proti njemu.

Če le odpre usta in izpovedi besedo, se mu že prikrade tam-le v kotu njegovih sivih, dobrih oči debela solza, ki mu kot težka deževna kaplja drkne po licu.

"Gospod Škvarča, dobro jutro!"

"Dobro jutro, gospod Peter, Bog ga daj!"

In gospodu Škvarču se orose oči, prijazno se nasmehje ter išče robec, da si obriše oroseno lice.

"Kako pa kaj preljubo zdravje, gospod Škvarča?"

"O, hvala lepa, gospod Peter, bo že, bo že. Stari smo, stari, mora biti prav, kakor je."

In sopes se mu utrmeta dve debeli solzi. Seže po robec, se briše, se smeji, kašlja in ponavlja: "Stari smo, stari, je že tako, vsak se postara, če prej ne umrje."

Tako sva se srečavala in ogovarjala z gospodom Škvarčo leto in dan. Vedno je bil mehak.

Zmeraj se je smejal in zmeraj je pretakal mehke, dobrohotne solze.

Ko sva se zadnjič srečala na Marijinem trgu, sem opazil, da je gospod Škvarča ves izpremenjen. Pozdravil sem ga. Komaj da je odzdravil in resno, čudno resno me je pogledal. Ko je privzdignil klobuk, se mi je zazdelo, da so njegovi že prej sivi lasje postali, odkar ga nisem videl, skoro beli, srebrnobi.

Pa vendar sem ga ustavil, mu voščil dobro srečo in ga vprašal po zdravju.

"Ej, gospod Peter," je dejal, "slaba je, slaba. Veste, hišni gospodar mi je odpovedal stanovanje. Ali bi verjeli? Kuhinjo in dve sobi imava z ženo in že trideset let sva v stanovanju. Sedaj pa pride pianje od sodnije, da morava prvega maja, kamor hočeva in moreva. Saj bi nič ne rekli, če bi bila s Polonico mlada. A midva sva stara in če bova morala proč, pustiva nekaj let življenja v stanovanju, ki sva bila v njem že dolgo dobo e-nega rodu. Kako je to mogoče? Kako se je moglo zgoditi? Tisto noč sem sanjal grozne sanje, — grozne sanje, vam pravim, tako hude in težke, da bi rajši prebdel ne vem koliko noči, kakor bi sanjal še kaj takega. Vidite, takole je bilo:

Pred hišo se je ropotaje ustavil ogromen voz. Pogledal sem skozi okno in videl štiri moške, ki so nosili čez ramena ovite vrvi in oprtnice. Oh, gospod Peter, ko bi vi občutili tisto grozo, ki sem jo občutil jaz v tem trenutku. Pogledal sem Polonico in razumela me je. Oba sva onemela in sva se sesedla vsak na svoj stol.

Po stopnicah so prihajali počasni, trdi koraki. Potrkalo je. Vrata so se odprla in vstopili so štirje moške, rekoč, da naju bodo selili v skladišče za pohištvo, če hočeva plačati skladiščnino,

še pa počemo, da naju preselijo kar na cesto pod milo nebo.

Hotel sem vstati, vpiti, razgrajati, a nisem mogel. Kot privezan sem sedel na stolu in jezik mi ni hotel govoriti. In tam na drugem stolu je sedela moja uboga Polonica in gledala nemo zdej mene, zdej dole moške.

Pa so začeli razdirati postelje in skladiati skupaj stranice, končnice in plevnice. Zložili so vse v eno breme in odnesli po stopnicah. Tedaj je hipoma vstala moja ljuba Polonica in odšla v drugo sobo. Hotel sem za njo, pa nisem mogel. Sedel sem trd in nem na stolu. Prišli so moške drugi, tretji in četrti in stanovanje je bilo prazno. Neznanska bol me je prevzela. Zbral sem svoje moči in vstal. Planil sem skozi vrata in po stopnicah navzdol.

Ko sem pridrl na cesto, je stalo vse moje pohištvo v prahu ob velikem vozu. — Vprašal sem, kje je moja Polonica, a ni hče ni vedel povedati, kje je bila. Grozna slutnja se me je polastila. Tekel sem, zakaj, kako, ne vem, na podstrežje in tam gori je visela na tramu obešena, moja mrtva Polonica.

Tedaj sem se zbudil, drgetajoč od groze in strahu. Oh, hvala Bogu! Pogledal sem na posteljo poleg sebe. Mirno je spala moja Polonica in lahko je dihal, la kakor smeraj. Bog ve, le bogve, kaj te sanje pomenijo. Tako se bojim, tako me skrbi, da sploh ne morem več spati. Vse sem nesrečen, ves iz sebe, še juba mi ne tekne več, ko sem jo prej vendar imel tako rad. Oh, kaj bo, gospod Peter!

Sem bil gledal v sanjske bukve, kaj bi pomenilo vse to, kar se mi je sanjalo, pa ne vem, če sanjske bukve danes še govorijo resnico. Včasih sem vedno zadel v lotiriji, če se mi je sanjalo kaj silnega. Če se mi je sanjalo o obešencu, je bila številka 25,

o vozu 73, a o kojih 75, o hudcih 90, cekin v žepu imeti: dobro, številka 38, po stopnicah pasti: bolečina, številka 88, mežnarja videti: smrt, številka 12, brus, kača, pihavnik in vbojajme dajati številka 76 itd.

To je včasih res držalo in svojih desetih nisem nosil zastoj v Slonovo ulico, tamle gori, kjer je bilo napisano: Lotto-Collectur: Saj se spominjate, Peter, tamle gori, zraven Slona.

Tako sem v skrbeh. Tako sem ves iz sebe. Kaj bo? Ali bomo prvega maja morali res pod stanje. Polonica je že kupila nekaj srečk za drugo stadionsko loterijo, mogoče pa bi bilo prav, da jih vzamem še jaz nekaj. — Kdo ve?! Sreča je opoteča. Nihče ne ve, kakšni so njeni sklepi. Mogoče pa ravno midva zadeneva vilo Stadion. Oh, gospod Peter, to bi bilo lepo, če bi se to zgodilo! Za liter vina bi dal pa še za telečjo pečenko a solato. In tudi vas bi povabil, gospod Peter. Jaj, kako bi bilo to imenitno! Kajne, da bi mi privoščili!

In gospodu Škvarču so privrele debele, gorke solze iz njegovih dobrih oči. Tako nekak je gospod Škvarča, mehke tepke niso prav nič napram njemu. . .

Numerični količnik

Osveta.

— Vi dajete hčerko gospodu X.? Jaz sem pa mislil, da ga ne morete trpeti.

— Seveda ga ne morem in baš zato mu jo dam.

— Ne razumem, kaj mislite.

— Ne? Le pomislite, kako se mu ovetim, ko postane moja žena njegova tačka.

Pravi poklic.

— Je-li res, da se je lotil vaš mož sedaj politike?

— Res je. Kaj pa naj polne, ko ne zna nič poštenega.

Trajno prijateljstvo.

V neko vas je prispel cirkus. Največja atrakcija je bila kletka z levom, pri katerem je ležalo jagnje. Občinstvo se ni moglo dovolj načuditi temu rednemu prijateljstvu. Neki posestnik je vprašal cirkuskega uslužbenca, ki je nadziral kletko:

— Ali lev res nikoli ne plane na jagnje?

— No, veste, zverina ni vedno tako pohlevna, včasih se razkači.

— No, in kaj se zgodi?

— I, kaj drugo jagnje kupimo.

Med berači.

— Ti se delaš sedaj gluhomega?

— Seveda. Ko sem se delal slepega, so mi ljudje metali gumbe namesto novčičev, zdaj pa vidim, kaj mi dajejo.

Kaznoval ga je.

Oče: Pravkar sem zalotil Jagnezka, ki je kadil mojo cigareto. Mat: In kako si ga kaznoval? — Cigareto je moral pokaditi do konca.

Solinka cvetka.

Učitelj: "Janže, tvoj vrat je vedno tako črn, da ne vem, kje se neha ovrtnik in začena vrat."

Dobra kobila.

Kmet prodaja kobilo na sejpu.

— Ali ima kako napako? vpraša mešetar.

— Nobene.

— Ali ni bojazljiva?

— Seveda ne. Vso noč stoji sama v konjušnici, pa se nič ne boji.

Pisavo je poznal.

Zdravnik slugi: Nisem bil z vami zadovoljen, Matevž, in zato vam ne morem dati dobrega priporočila.

Sluga: To nič ne de. Kar napisejo naj tako, kakor pišejo recepte.

— Zakaj pa?

— I zato, ker nihče ne bo znal čitati.

Pred sodiščem.

— Ali je res, da ste trdili o sosedu, da je lopov in tolovaj?

— Prosim, slavno sodišče, res je že, toda trdil tega nisem.

Taka je moda.

— Stari gospod zabavlja v družbi na vse pretege čez modo.

— Pogledajte ono mlado gospodično v sportnih hlačah, z bubi glavico in cigareto v ustih. Ta mora imeti res imenitne roditelje, da vse to trpe.

— Oprostite, gospod, vi napadate mojo hčerko.

— Ah, pardon! Oprostite gospod, nisem vedel, da ste njen oče, zajecija stavec.

— Nobenega pardona! Sicer pa nisem njen oče, marveč mati.

Nevrastenik.

Zdravnik pacientu:

— Če hočete ozdraviti, morate biti vedno dobre volje. Najbolje je, če morete med delom prepevati.

— Saj nič drugega ne delam, gospod doktor, pa vendar ne pomaga.

— Kakšen pa je vaš poklic?

— Operni tenorist sem.

Slepo črevo.

— Gospod doktor, ali je res, da slepo črevo prav za prav nima za človeka nobenega pomena?

— Kakor se vzame. Za bolnika ga res nima, za zdravnika ima pa včasih zelo velik pomen.

V družbi.

— Če se ne motim, je oni gospod v kotu, ki tako živahno kramlja z damo v svileni obleki, vaš dober znanec.

— Da, zelo dobra znanca sva.

— Torej bi ga morali posvariti. Ono damo poznam, zelo prepirljiva je in povrh še bedasta.

— Prav pravite — to je moja žena.

Zid zna.

Nekoč so vprašali Rotschilda, kako je zaslužil toliko denarja. Zid je odgovoril smejaje:

— Kupoval sem, ko so drugi prodajali, in prodajal, ko so vsi kupovali.

Rom.

— Kdo mi pove, kako je nastala rosa? — vpraša učitelj učenca. Ves razred se globoko zamisli. Kar vstane v zadnji klopi Janezek in pravi:

— Jaz vem, gospod učitelj. Zemlja se je tako hitro aukala okrog svoje osi, da se je začela potiti.

Dobro ga je zavrnila.

— Gospodična, vedno mislim na vas, noč in dan sanjam o vas.

— Ah, zdaj pa že vem, zakaj imate vedno tako zaspan obraz.

Kuriozija v plesni dvorani.

Pri čarlestonu se kaj rado zgodi, da stopi plesalec plesalcu na nogo. Ko se je dvema plesalcema pripetila taka nezgoda, je oni, ki je zabolelo kurje oko, vzkliznil:

— Kaj mislite, da sem svoje noge ukradel?

— Tega ne morem misliti, ker bi si bili gotovo izbrali lepše.

Neki odvetnik, kateri je šel pred kratkim odprl svojo pisarno, je sedel v gostilni, ker ni imel prav nobenega posla. Kar prihitel za njim v gostilno njegov pisar ter naznanil, da je prišel prvi klient. Odvetnik je planil izza mize ter bežal iz gostilne v bojazni, da bi mu klicent ne ušel. Pisar ga je komaj dohajal ter ter vpil za njim: "Nikar tako ne dirjajte, saj sem ga v pisarno zaklenil."

"K tvojemu rojstnemu dnevu ti darujem 18 biserov, kolikor imaš let."

"Samo 18?"

"Tvoja mati je vendar dejala, da si ta dan stara 18 let."

"Za božjo voljo, kako je pozabljava."

"Hotel bi študirati kot ti, ker hočem postati državni poslanec."

"Ose! Zato ni treba študij."

"Ravno zato pa, papa."

"Sedaj vem, da Fran resno misli."

"Odkod ves to?"

"Preje je vedno govoril le o tem, kar imam jaz rada. Sedaj pa neprestano govori o jedge, ki jih ima sam rad."

Aforizmi.

— V ljubezni je žena vedno pod svojo streho, moč je pa samo povabljeni gost.

— Zakon je edina prava pu-stolovščina.

— Največji zaklad nam daje ljubezen a tem, da nas nauči verovati v njo.

— Kadar sodimo o ženskah, radi pozabimo, kako težko je biti ženska.

— Najlepši trenutek v ljubezni in edini, ki nas omami, je predigra in poljub.

POJASNILO DRUŠTVENIM TAJNIKOM IN POŠILJATELJEM RAZNIH NAZANIL.

Kadar pošljete listu Prosveta kakorikoli naznanila in zahvale o smrti, tedaj vselej povejte v pismu, ali želite imeti plačan oglas ali kot navadno vest. Ako je priobčeno kot navadno vest, se izpusti iz naznanila vse osebne zahvale in imena posameznikov, ter se tako naznanilo priobči brezplačno. Kadar pa hočete imeti priobčeno celo vrsto pa to oglaš, za katerega se mora plačati, to velja za člana in za naznanil imen in drugih stvari, ki so člani. Nadalje velja isto tudi za razne prireditve, veselice, ahode, itd. Vselej je treba povedati, ali hočete imeti plačan oglas ali samo navadno članikariko vest, tudi v takem slučaju se za navadno vest, naredi stvar bolj na kratko in se pove le važnejši del. Če pa naročite, da naj bo plačan oglas, se priobči vse, kar zahtevate. Isto tako velja za vsa druga naznanila, če se koga liče, šentivne ponudbe, prodaje, itd. Za vse take stvari se mora vedno povedati, da naj bo to oglas, kolikokrat naj se isti priobči in da bo določeno plačilo. To pojasnilo dajem radi tega, ker je to sklep konvencije, da se potem ravnamo vsi, družniki, člani, naročniki in upravitelji lista. Prosim, da to upoštevate in se po tem ravnamo. — Filip Godina, upravitelj.

NAROČNIKI POZORI!

Znamenje (June 30-28) pomeni, da vam je naročnina potekla iz dan. Ponovite je pravočasno, da vam lista ne ustavi. Ako lista ne prejmete, je mogoče ustavljen, ker ni bil plačan. Ako je vaš list plačan in ga ne prejmete, je mogoče ustavljen valed napakega naslova, piliite nam dopisnico in navedite stari in novi naslov.

Nali ustotopniki se vsi društveni tajniki in drugi zastopniki, pri katerih lahko plačate naročnino.

Naročnina za celo leto je \$6.00 in za pol leta pa \$3.00. Člani S. N. P. J. doplačajo \$4.80 za leto, za pol leta \$2.40.

Za mesto Chicago in Cicero za leto \$7.50, pol leta \$3.75, za člana \$6.50.

Za Evropo stane za pol leta \$4.50, za vse leto pa \$9.00.

Tednik stane za Evropo \$1.75. Člani doplačajo samo 50c na poštnino.

Naročnino lahko tudi sami pošljete na naslov:

Upravišтво "PROSVETA" 2557 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

ZNIŽANA CENA KNJIG

KNJIŽEVNE MATICE S. N. P. J.

AMERIŠKI SLOVENC! — izvrstna knjiška zbirka, obsega 633 strani, trdo vezana, vredna svoje cene, stane\$3.00
SLOVENSKO-ANGLEŠKA SLOVNIKA — zelo poučna in lahko razumljiva knjiga za učenje angleščine, s dodatkom raznih koristnih informacij, stane samo\$1.00
ZAKON BIOGENEZE — tomlači naravne zakone in splošni razvoj, knjiga iz katere namorete črpati mnogo naukov na telesno in duševno dobro\$1.00
PATER MALAVENTURA — V KARABETU — zanimiva povest iz življenja ameriških frančiškanov, in dolivljaji rojaka, izvrstno spopolnjena s slikami\$1.00
ZAJEDALCI — resnična povest in prava ilustracija dolejškega dela življenja slovenskih delavcev v Ameriki\$1.00
JIMMIE HIGGINS — knjiška povest, ki jo je opisal sloviti ameriški pisatelj Upton Sinclair, poslovenil pa Ivan Molek\$1.00
ZAPISNIK S. REDNE KONVENCIJE S. N. P. J., 255 strani mehko vezana, stane samo\$1.00
"HRETNICA" — drama v treh dejanjih s prologom in epilogom — mehko vezana, stane samo\$1.00
"INFORMATOR" — knjiška s vsemi potrebnimi podatki o S. N. P. J. — zelo priporočljiva za člana — stane samo\$1.00
Vse knjige skupaj vam pošljemo za \$7.00.

Plačite pošto na:

KNJIŽEVNA MATICA S. N. P. J.

2557 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

IZVRSTNA PRILIKA

Člani in članice S. N. P. J.

Sedaj lahko dobite

list Prosveta vsak dan za eno leto in knjige AMERIŠKI SLOVENC!, vredno \$5.00 — ako nam pošljete brez odbitka svote \$7.80.

Ali pa tri knjige: SLOV.-ANGLEŠKA SLOVNIKA, vredna \$2.00, ZAKON BIOGENEZE, vredna \$1.50, in PATER MALAVENTURA V KARABETU, vredna \$1.50, skupaj vrednost \$5.00 in dnevnik Prosveta za eno leto za svoto \$7.80.

Te velja za člana S. N. P. J. za vse stare in nove naročnike. Ne člani plačajo \$9.00.

Lahko dobite pol leta dnevnik Prosveta in skupno vrednosti za \$2.50 knjig, n. pr. JIMMIE HIGGINS, ZAKON BIOGENEZE, ali pa ZAJEDALCI in HRETNICA in INFORMATOR ako nam pošljete svoto \$4.00. Ne člani pošljejo \$4.60. Ali pa za \$3.00 pošljete list Prosveta in knjigo JIMMIE HIGGINS. Ne člani \$3.60.

To vse velja za stare in nove naročnike. Vsež more postati celo svoto brez odbitka. Denar in naročila pošljite na upravišstvo na naslov:

Prosveta, 2557 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Ime

Naslov

Država

Polnime

